

Den trojanska hästen i WTO

En fallstudie av EU: s roll i Doharundan

Abstract

Doharundan inleddes på initiativ av EU i samband med ministerkonferensen i Doha 2001. Utvecklingen i rundan har varit begränsad, främst på grund av EU: s roll som försvarare av egna intressen. Unionens roll har lett till framsteg på många områden. EU har i rollen som ledare varit pådrivande för en ny och ambitiös runda samt gång på gång förmått övriga parter att återkomma till förhandlingsbordet. Dock har ett försvar av unionens jordbrukspolitik orsakat en rollkonflikt i EU. Utifrån rollteori gör vi i denna studie en analys av EU: s agerande inom WTO. Resultatet av denna uppsats är att EU: s protektionism vad gäller jordbruket har hindrat Doharundans möjlighet till framsteg.

Nyckelord: EU, WTO, rollteori, ledare, jordbrukspolitik, Doharundan.

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	1
1.1	Frågeställning och syfte.....	1
1.2	Metod och material.....	2
2	Teori.....	4
2.1	Rollteori.....	4
2.2	EU: s roller.....	6
3	Bakgrund.....	8
3.1	WTO.....	8
3.2	EU i WTO.....	9
3.3	Doharundan.....	9
4	Analys.....	11
4.1	Analys av empiriskt material.....	11
4.1.1	Resultat av empiriskt material.....	11
4.2	EU: s roll i Doharundan.....	14
5	Slutsats och avslutning.....	20
6	Referenser.....	21

1 Introduktion

EU ses som en global aktör och tillsammans med USA innehar unionen en ledarroll i internationella organisationer som världshandelsorganisationen, WTO. Den senaste förhandlingsrundan som startade i Doha 2001 går trögt och det är svårt att nå en överenskommelse. Största hindret är många länders krav på just USA och EU att slopa sitt jordbruksstöd.

Vår uppsats kommer att utarbetas inom området för EU: s roll som aktör i WTO, en roll som tycks något dubbelbottnad. EU är en aktör som varmt talar om frihandel och att öppna gränser mellan medlemsstaterna men samtidigt kvarstår handelshindren längs unionens yttre gränser. Samtidigt tar EU även på sig rollen som en normativ aktör och förespråkar miljöskydd, mänskliga rättigheter, bistånd och utveckling i tredje världen. Dessa roller som ledare, normexportör och försvarare av de egna intressena kolliderar och leder till att EU: s roll som aktör ifrågasätts. Denna rollkonflikt skadar eventuellt unionens position som förhandlingspart i WTO och blockerar utvecklingen i Doharundan. Huruvida så är fallet ämnar vi undersöka närmare i denna uppsats.

1.1 Frågeställning och syfte

Vår huvudsakliga frågeställning för denna uppsats är vilken roll EU spelar i WTO. Vidare har vi tagit ner denna mycket övergripande frågeställning på en lägre abstraktionsnivå och frågar oss:

Hur har EU: s roll påverkat utvecklingen i Doharundan?

Med roll avser vi ett ”mönster av förväntat eller korrekt uppförande” som bestäms utifrån den egna uppfattningen och andras förväntningar. Med utveckling avser vi här att röra sig i en viss riktning, vilket kan vara såväl framåt som bakåt.

Syftet med denna uppsats är att inom ramen för en b-uppsats få en djupare förståelse för EU: s roll i världshandeln samt på den globala arenan i allmänhet. Mer specifikt innebär detta att vi utifrån bakgrundsfakta ämnar beskriva händelseförloppet i Doharundan samt att utifrån uttalanden vid ministerkonferenserna i Doha 2001, Cancún 2003 och Hong Kong 2005, kunna göra en analys och därigenom dra slutsatser som besvarar vår frågeställning. Vår tes är att EU: s roll som försvarare av den egna jordbrukspolitiken har förhindrat framsteg i Doharundan.

1.2 Metod och material

Vår avsikt är att göra en fallstudie av EU: s agerande i Doharundan och med uttalanden under olika ministermöten som empirisk grund göra en kvalitativ textanalys. Det primära materialet kommer att utgöras av uttalanden från EU samt från Brasilien, Indien och Kina i deras roll som företrädare för G20 - sammanslutningen¹ och även från USA. Detta material har valts för att illustrera EU: s såväl som andras uppfattning om den roll som EU har. Vi har valt att studera G20 länderna därför att de genom sitt agerande under rundan har framträtt som de klassiska industriländernas motvikt. Då USA: s uttalande i samband med Cancúnkonferensen ej finns tillgängligt har vi valt att utesluta detta. Vi anser inte att detta har någon inverkan på uppsatsens validitet då USA: s uttalanden från Doha och Hong Kong samt övrigas uttalanden vid samtliga ministerkonferenser är tillräckliga för att besvara vår frågeställning.

Vi har valt att göra en kvalitativ textanalys då denna typ av analys ger en bra bild av helheten samt ger uttolkarna av texterna en god möjlighet att även studera det som inte sägs, budskap som ligger dolda mellan raderna. Vi är medvetna om de svårigheter som det innebär att försöka analysera officiella texter då dessa ofta utformas med största diplomatiska försiktighet men antar ändå utmaningen av att analysera det utsagda. De texter vi studerat är dock inte alltid så försiktiga och milda i sin ton.

Den kvalitativa textanalysen baseras alltså på uttalanden framförda av ovannämnda medlemsstaters handelsministrar samt, i EU: s fall, unionens handelskommissionär. För att illustrera den roll EU har inom WTO har vi i dessa sökt svar på följande frågor;

- Hur formulerar sig talaren? Förs en konkret argumentation eller är talet mer allmänt formulerat?
- Hur omnämns jordbruksfrågan?
- På vilket sätt nämns behovet av utveckling och vikten av att hjälpa u-länderna?
- Vilken kritik riktas mot agendan?
- Riktas kritik mot någon specifik aktör?

Vår studie tar sikte på det aktörscentrerade då tonvikten läggs på vilka stater som ligger bakom respektive uttalanden. Genom att vi valt ett slutet förhållningssätt söker vi svar på de ovan preciserade frågorna och bortser alltså från andra aspekter som möjligtvis också kan finnas i texterna. För att sedan kunna göra en uttolkning av materialet och besvara vår frågeställning måste vi

¹ Den sammanslutning av utvecklingsländer som i samband med ministerkonferensen i Cancún 2003 höjde sina röster och ställde ökade krav på främst EU och dess ovilja att förhandla om jordbruksfrågan. Gruppen består av ett 20-tal länder och kallas även för G19, G21 och G22. Medlemmar i gruppen vid tidpunkten för Cancún var, förutom Indien, Brasilien och Kina även Argentina, Bolivia, Chile, Colombia, Ecuador, Egypten, El Salvador, Filipinerna, Guatemala, Kuba, Mexico, Nigeria, Pakistan, Paraguay, Peru, Sydafrika, Thailand, Venezuela (Senior Nello, 2005:354).

precisera vad som kännetecknar EU: s olika roller, vilket görs avslutningsvis i teorikapitlet.

Det bör noteras att vi anser EU vara ett oerhört intressant fenomen, dels med avseende på den utveckling som skett inom unionen men framförallt utåt då 27 länder talar med en röst, och vi ställer oss positiva till samarbetet inom unionen. Dock ställer vi oss redan från början kritiska till den gemensamma jordbrukspolitiken, då bland annat det interna jordbruksstödet hindrar producenter främst i u-länder att exportera till den europeiska marknaden. Detta är en kritik som troligtvis vuxit under arbetets gång. Vi anser att vår förförståelse och ståndpunkt är viktig att poängtera just utifrån det faktum att den metod vi valt, en uttolkarorienterad analys, kräver detta².

Inledningsvis har vi studerat sekundärmaterial som gett oss en djupare beskrivning och förklaring till WTO samarbetet. Litteraturen som vi valt innehåller titlar som återfinns som kurslitteratur inom statsvetenskap och även inom internationell handelsrätt, internationell ekonomi och ekonomisk integration. Författarna till litteraturen har sina akademiska hemvister på den europeiska och amerikanska kontinenten. Kritik kan riktas mot det faktum att sekundärmaterial från de mindre utvecklade länderna saknas. Bakgrundsfakta har även i stor utsträckning hämtats från WTO: s hemsida och EU kommissionens hemsida. Att vi under uppsatsens inledningsskede så ingående studerade den tidigare publicerade litteraturen på området förändrade skärpan på de glasögon med vilka vi sedan studerade vårt primärmaterial.

Vidare har vi studerat flertalet författares resonemang kring EU: s roll på den globala arenan och särskilt inom handelspolitiken. Dessa författares analyser av tidigare empiriska undersökningar har gett oss en god förförståelse av diskursen kring EU: s roll samt kommer i viss utsträckning inkluderas i denna uppsats. Kritik kan riktas mot bristande intersubjektivitet i Elgströms studie (se Elgström 2006) där han ej utförligt redogör varifrån svaren kommer, detta då han utlovat anonymitet i sina intervjuer. Å andra sidan hade han aldrig uppnått samma resultat utan löfte om anonymitet.

Vid ett optimalt läge av obegränsade tidsramar och fullständiga resurser, hade vi självklart flugit ut i världen för att göra djupintervjuer med diverse handelsföreträdare. Vi hade även kunnat använda annat material, exempelvis inofficiell korrespondens mellan stater och individer, eller artiklar publicerade på respektive aktörers handelsdepartement till grund för vår analys, men vi anser att just dessa uttalanden ställer frågan på sin spets och hjälper oss utreda EU: s roll.

² För mer läsning om vikten av att vara medveten om sin förförståelse se Esaiasson mfl, 2004 samt Bergström & Boréus 2005.

2 Teori

I detta kapitel kommer vi att ge en noggrann genomgång av rollteorin då vi önskar ge läsaren en djupare förståelse för denna. Vi kommer särskilt lyfta fram ett antal centrala byggstenar som är av vikt för vår analys. Slutligen följer en presentation av EU: s roller.

2.1 Rollteori

Kalevi Holsti beskrivs i litteraturen som den förste att 1970 föra in en sociologisk dimension i det rollteoretiska perspektivet inom den utrikespolitiska analysen (Aggestam, 2004), (Elgström & Smith, 2006). Det Holsti som pionjär på området tillförde var idén om aktörens egen rolluppfattning som skapad ur en socialiseringsprocess till skillnad från tidigare då man enbart sett rollen som skapad utifrån strukturella förhållanden.

I en studie undersökte Holsti hur beslutsfattare uppfattade och definierade den egna nationen och dess roll då han menade att detta påverkar en stats utrikespolitik. Denna rolluppfattning beskrev han som en produkt av en socialiseringsprocess där historia, kultur och samhällsliga faktorer spelar in. Ett annat viktigt resultat av hans forskning var att beslutsfattare uppfattade fler och andra roller än de som akademikerna definierade, vilket är ett tecken på att roller har flera ursprung och ej endast beror på maktfördelning (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:13). Tidigare var det realistiska perspektivet dominerande inom rollteori där rollens ursprung baseras på materiella faktorer och skapas utifrån den internationella maktfördelningen (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:13).

Aggestam utvecklar i sin genomgång tre perspektiv som förklarar hur roller skapas, bibehålls och förändras. *Institution* är det förhållningssätt/perspektiv i vilket roller bestäms utifrån institutioner då tydliga strukturer finns för vilka roller som är tillgängliga samt för hur dessa ska ”spelas” (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:15). Institutioner bestämmer roller, inte aktörerna. Aggestam väljer här att i sin analys betrakta den uppsättning normer och förväntningar, vilka inkluderas i rollen, som något som begränsar beteende (Aggestam, 2004:59). Hon menar dock att då nya roller kan komma att växa fram på en överstatlig nivå krävs ett perspektiv som beskriver dynamik och process – *interaction* – då det är under förhandlingen som aktörer interagerar och roller lärs in och socialiseras (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:16). Vikt läggs i detta perspektiv även på aktörens egen förmåga att definiera rollen och skapa nya regler, och Aggestam exemplifierar denna process med hur EU: s medlemsstater försöker skapa en gemensam utrikespolitik som formas genom långa förhandlingar och

beslutsfattaress socialisering (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:16). I Aggestams tredje perspektiv- *Intention* – understryks ytterligare aktörens egen förmåga och frihet att definiera roller som innehåller mål och medel för agerandet (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:17). Dessa perspektiv binder samman strukturer med aktörens flexibilitet och förmåga att agera. "[...] *the policy-makers* [...] *shape the world as well as being shaped by it*" och med detta följer att identiteter och roller är föränderliga, dock ej slumpmässigt (Aggestam, 2004:34).

Nedan följer en definition av ett antal centrala begrepp som tydligare illustrerar olika fenomen och processer inom rollteorin.

Role beskriver ett "mönster av förväntat eller korrekt uppförande" (Elgström & Smith, 2006:5) som bestäms utifrån den egna uppfattningen och andras uppfattningar och förväntningar. Begreppet har utvecklats från teaterns värld där de utgör de olika karaktärerna. Samhället är en scen där aktören agerar enligt det manus som denne en gång lärt sig och följer spelets regler (Aggestam, 2004: 63). Inom sociologin och socialpsykologin har rollbegreppet utvecklats för att beskriva ett beteendemönster. Inom IR teori karaktäriserar begreppet en generell roll i ett system av maktbalans och den utrikespolitiska analysen har kopplat rollteori till byråkrati (Aggestam, 2004:63).

Role expectation förklarar de förväntningar som andra tillskriver rollinnehavaren (Aggestam, 2004:64). Begreppet belyser även hur förväntningar på ett särskilt beteende skapas i institutionella strukturer. Aggestam förklarar även hur den internationella rollen formas av de normativa förväntningar som medlemskap i internationella intentioner innebär (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:19).

Role conception är den subjektiva dimensionen av utrikespolitiken utifrån de normativa förväntningar som rollinnehavaren ställer mot sig själv (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:19). Begreppet definierar ansvar och skyldigheter i utrikespolitik och avslöjar aktörens motiv. Den är en produkt av aktörens socialiseringsprocess och innehåller normer, intentioner och beskrivningar av verkligheten och rollen får därför olika källor. Aktörer uppfattar olika roller som varierar i betydelse och beroende på kontext (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:20). På sätt innebär detta att det finns ett mått av "role-playing" det vill säga att aktören har ett manöverutrymme att själv välja hur denna vill agera. Denna rolluppfattning kan i verbal form uttrycka förväntningar på utrikespolitiskt beteende och ge riktlinjer för agerande (Aggestam, 2004:29).

Med *Role performance* menas aktörens faktiska beteende i form av beslut och agerande i en specifik kontext vilket delvis kan förklaras utifrån aktörens uppfattning, *role conception*. Aggestam menar att uppfattningar inte direkt bestämmer utfallet utan snarare visar på en mängd valmöjligheter (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:20). *Role-set* avser inom sociologin en generell roll som sammanfattar samtliga roller. Aggestam förklarar begreppet som den dominerande och mest framträdande rollen (Aggestam, 2004:67).

Då rollen varierar beroende på kontext och aktörer ofta agerar utifrån flera roller finns alltid risken för konflikt – *role conflict* (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:23). Denna konflikt uppstår när dominerande rolluppfattningar [role conceptions] i rolluppsättningen [role-set] är inkompatibla med varandra.

Rolluppsättningen består oftast av flera olika roller som formats i olika institutionella kontexter och sammanfogandet av dessa uppfattningar och förväntningar innebär kompromisser och tvetydigheter (Aggestam, 2004:68). Rollkonflikter är särskilt troliga att uppstå då kontexten förändras vilket Aggestam exemplifierar med kalla krigets slut som en brytpunkt, men förändringen kan även orsakas av andra aktörers oväntade beteende (Aggestam i Elgström & Smith, 2006:23ff). Rolluppsättningen är stabil om den är central och kompatibel med andra roller i uppsättningen. Rollen är att betrakta som central om den delas av beslutsfattarna och instabil om normer och mål är inkonsekventa. Då aktören antas vilja vara konsekvent kan detta leda till att information manipuleras eller till en motsägelsefull utrikespolitik. Ju mer en roll ifrågasätts och testas desto instabilare blir den. Till slut kan detta leda till att utrikespolitiken förändras.

Aggestam understryker det faktum att det inte finns en generell rollteori "[...] *there does not exist a general role theory per se* [...]" (Aggestam, 2004:13). Snarare består rollteori utav olika byggstenar som formar ett analytiskt ramverk. Det som vi anser vara centralt för vår analys är hur aktörens roll formas utifrån den egna uppfattningen, andras uppfattningar och förväntningar samt utifrån aktörens faktiska beteende.

2.2 EU: s roller

EU: s roll i handelspolitiken är den tydligast definierade och effektiva av unionens internationella roller (Young i Elgström, 2006:189). Unionen är den störste exportören på världsmarknaden och efter USA näst störste importören och med en röst som talar för 27 länder har man en unik ställning i världshandelsorganisationen, WTO. Med den tyngden är det lätt att förstå att EU har placerat sig i täten för organisationen och särskilt under de senaste förhandlingarna. För det är just där som EU oftast porträtteras, i rollen som ledare och särskilt under Doharundans gång.

Ahnlid argumenterar för att kraven på att EU ska ta en ledande roll inom WTO ökat samtidigt som framförallt Europeiska kommissionens intresse av att utöva detta ledarskap vuxit markant. Då EU är den i särklass största aktören på världsmarknaden menar han att detta ledarskap inte är särdeles omöjligt eller ifrågasatt. Frågan rör, enligt Ahnlid, vilken typ av ledarskap unionen representerar snarare än ett ifrågasättande av huruvida EU faktiskt innehar den ledande rollen (Reiter & Jönsson, 2002:93) och ger EU all ära för att ha initierat och lett Doharundan.

Ledarrollen beskrivs utifrån Elgströms studie som en aktiv, initiativtagande aktör med visioner och mål som speglar kollektivets bästa. Ledaren ser utöver sina egna angelägenheter utan att vara alltför altruistisk, det vill säga tillhandahåller riktlinjer för att uppnå egna intressen men är beredd att kompromissa för ett gemensamt beslut. Som en ledare med visioner tar aktören ofta även rollen som medlare. Elgström definierar EU: s ledarroll som en "restricted leader" då en majoritet av de han intervjuat uppfattar EU som ledare

men inte alltid på alla områden och med varierad framgång (fritt översatt från Elgström, 2006). ”A leader needs followers and the impact of a self-proclaimed leader hinges upon the assessments and reactions of others” (Elgström, 2007:21:446 IR).

Normexportör beskriver den roll som EU har inom WTO då man försöker ”exportera” de egna normerna och driva dessa på en multilateral handelsarena. Mörth identifierar fyra normativa frågor som EU förespråkar inom handelspolitiken; miljö, handelsrelaterade arbetsfrågor, hälsoaspekter kopplade till TRIPS samt ”good governance”³. Hon definierar normer som ”[...] standards of appropriate and proper behaviour.” (Mörth, 2004:6). EU driver den egna politiken på den multilaterala handelsarenan vilket kan ses som ett sätt att undvika frågor som är mer kontroversiella för unionens medlemmar.

I rollen som *talesman för tredje världen* har EU varit den initierande aktören för att få till stånd Doharundan med en vilja att integrera utvecklingsländerna i den globala ekonomin. Enligt Elgströms studier är EU en ”major supporter of the developing countries” (Elgström i IR, 2007:455) och tros även ha en positiv bild, i alla fall bland de minst utvecklade länderna.

Förespråkare av egna intressen är den roll då en aktör i förhandlingar försvarar egna ekonomiska intressen. Egna ekonomiska intressen har bland annat försvarats vad gäller Singaporefrågorna men gäller främst i försvarandet av den gemensamma jordbrukspolitiken (Elgström i JCMS, 2007:959). I diskursen kring EU: s roller är det främst rollen som försvarare av den egna jordbrukspolitiken som strider emot rollen som ledare.

Självklart är vi medvetna om att förklaringarna bakom Cancúnförhandlingarnas sammanbrott och de återupptagna förhandlingarnas bristande framsteg har flera förklaringar än problematiken kring EU: s roller i förhandlingarna. Vi anser det dock vara intressant att studera fenomenet ur just ett rollteoretiskt perspektiv då denna teori ger en god förklaring till aktörers utrikespolitiska agerande i allmänhet och inom handelspolitiken i synnerhet. Denna teori är även intressant då den inkluderar och lägger lika stor vikt vid både aktören och strukturerna, det vill säga att aktörens roll formas utifrån sociala strukturer samt aktörens egna aktiva skapande av rollen (Aggestam, 2004:11, Elgström & Smith, 2006:247).

³ Med ”good governance” avses bl. a hur EU förespråkar en öppnare beslutsprocess (för detaljer se Mörth, 2004).

3 Bakgrund

3.1 WTO

“The World Trade Organization (WTO) is the only international organization dealing with the global rules of trade between nations. Its main function is to ensure that trade flows as smoothly, predictably and freely as possible” (WTO: s hemsida).

Världshandelsorganisationen WTO bildades som en förlängning av frihandelsavtalet GATT, som sedan slutet av andra världskriget varit det organ som arbetat för handelsliberalisering. Den sista rundan inom ramen för GATT var Uruguayrundan⁴ och bildandet av WTO var dess avslutande överenskommelse.

WTO -avtalet trädde i kraft den första januari 1995 efter att det hade undertecknats i Marrakech 1994. Medan GATT hade varit ett renodlat frihandelsavtal mellan ett femtiotal länder skulle WTO vara en organisation med permanenta medlemmar och ett permanent forum för internationella handelsfrågor. Även fortsatt var det främsta målet med organisationen att ytterligare liberalisera världshandeln och genomföra en fortsatt sänkning av tullar.

WTO har två viktiga huvuduppgifter; att kontrollera och medverka till att implementering av fattade beslut och överenskommelser genomförs samt att vara ett forum för multilaterala handelsförhandlingar. Organisationen skall även medla i tvister mellan medlemsstaterna, granska dessas handelspolitik, förse u-länderna med tekniskt bistånd och utbildning (För mer information om WTO, se Kleen i Reiter & Jönsson, 2002).

Det högsta beslutande organet inom WTO är Ministerkonferensen som sammanträder minst en gång vartannat år. Organisationens löpande arbete sköts av Allmänna rådet, vilket kontrollerar efterlevnaden av fattade beslut samt har en medlande funktion i eventuella konflikter mellan medlemsstaterna. Det allmänna rådet i sin tur är uppdelat i tre separata råd med ansvar för varor, tjänster samt immaterialrättsliga frågor. Utöver dessa organ finns också ett stort antal kommittéer som arbetar med mer specifika sakfrågor.

WTO har idag 151 medlemmar (sommaren 2007) och över tre fjärdedelar av WTO: s medlemmar är u-länder. Tillsammans svarar organisationen för mer än 97 % av världshandeln (WTO: s hemsida).

⁴ Uruguayrundan inleddes 1986 och förhandlingarna avslutades 1994 med en mängd åtaganden om liberaliserande åtgärder samt ett löfte om att starta nya förhandlingar på jordbruksområdet innan 1999. Avtalet innefattade bland annat överenskommelser om tullmedgivande för industrivaror, avtal om jordbruket rörande subventioner och gränsskydd, TRIMS; avtal om investeringsvillkor, GATS; rörande tjänster och TRIPS; om immaterialrättsliga förhållanden (Senior Nello, 2005:359)

Beslut inom WTO ska fattas med konsensus och sedan ratificeras av ländernas respektive parlament eller motsvarighet. WTO har sitt sekretariat i Genève. Sekretariatet arbetar främst med teknisk support, analys av det rådande världsmarknadsläget samt bidrar med viss juridisk assistans och rådgivning till potentiella medlemmar (Reiter & Jönsson, 2002:133).

3.2 EU i WTO

EU har varit medlem i WTO sedan organisationens start 1995. Då EU: s gemensamma handelspolitik är en av grundpelarna i EG fördraget och nämns i artikel 133 är samtliga EU: s medlemsstater även medlemmar i WTO, dels som självständiga stater och dels gemensamt under namnet Europeiska Gemenskapen. Utifrån artikel 133 framgår att kommissionen för medlemsstaternas talan i WTO. Medlemsstaterna enas först internt om en gemensam linje som sedan presenteras i organisationen, som ovan nämnts ska beslut inom WTO fattas med konsensus dock finns det vid undantagsfall en möjlighet att använda sig av kvalificerade majoritetsbeslut. Vid dessa tillfällen har alla unionens medlemmar varsin röst men en skyldighet att rösta i enlighet med kommissionens beslut. (Reiter & Jönsson, 2002:132).

EU har sedan 1999 vägrat att underteckna några bilaterala avtal då man anser dessa vara ineffektiva och allt för tidsödande och unionen menar att förhandlingar istället ska ske multilateralt inom ramen för WTO (Senior Nello, 2005:356).

3.3 Doharundan

Doharundan inleddes år 2001 i Doha, Qatar, vilket blev den fjärde ministerkonferensen i WTO. Ett tidigare försök till att starta en ny förhandlingsrunda hade gjorts i Seattle 1999 men misslyckats fatalt. Mötet i Doha var dock en framgång och beslut fattades om att starta Doharundan. Rundan fick mellannamnet "utvecklings" för att markera att denna runda skulle behandla frågor med fokus på utvecklingsländerna (Seth, 2003:348).

Doharundans agenda är mycket ambitiös och omfattande. På dagordningen finns, förutom fortsatta liberaliseringskrav på så väl textil- som jordbruksområdet, krav på förändringar i TRIPS- avtalet⁵, ett ytterligare förstärkande och klagörande av de konfliktlösande mekanismerna, en uttalad vilja att stärka u-ländernas position i världshandeln genom särskilda undantag, SDT⁶, och Singaporefrågorna⁷. Även miljöfrågan finns med på dagordningen, dock utan krav

⁵ TRIPS; (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) är ett av WTO: s tre huvudavtal och omfattar handelsrelaterade immaterialrättsfrågor.

⁶SDT (Special and Differential Treatment); en överenskommelse om att u-länder ska befrias från vissa liberaliseringskrav och tillåtas uppfostringstullar och större tidsmarginaler för implementering av fattade beslut.

⁷ De delvis nya ämnesområden som fördes in på dagordningen vid WTO-mötet i Singapore 1996. De fyra

på slutförda förhandlingar. Deadline för Doharundan sattes till 2005 (Senior Nello, 2005:352).

Beslut om vad rundan skulle behandla krävde tuffa förhandlingar av de inblandade parterna och det tog nästan tre år innan en dagordning kunde presenteras. Den största osämjan rörde frågorna om implementeringen av besluten som fattats i Uruguayrundan. U-länderna menade att detta var av stor vikt för att de skulle ha intresse av fortsatta förhandlingar även på andra områden (WTO: s hemsida).

Den femte ministerkonferensen ägde rum i Cancún september 2003 och var den andra konferensen inom ramen för Doharundan. Inför mötet fanns visst hopp om framsteg då EU i juni 2003 genomfört förändringar av den gemensamma jordbrukspolitiken, CAP (Common Agricultural Policy). En överenskommelse mellan EU och USA om ett ramverk för handel av jordbruksprodukter stod klart i augusti samma år och strax innan Cancúnkonferensen avgjordes en mångårig konflikt om u-ländernas rätt att importera billigare läkemedel (Senior Nello, 2005:354).

Den stora förändringen inför ministerkonferensen i Cancún var bildandet av G20- gruppen som vid mötet presenterade en rad gemensamma ståndpunkter och därmed lyckades påverka maktbalansen inom WTO. Tillsammans representerar G20 länderna mer än hälften av jordens befolkning och två tredjedelar av världens bönder (Seth, 2004:70). Förhandlingarna i Cancún strandade och Doharundan var nära att kollapsa men beslut fattades om att fortsätta förhandlingarna ett år senare, i juni 2004. Konflikten rörde främst jordbruksområdet och Singaporefrågorna. Vid mötet 2004 behölls endast en av de fyra, den om förenkling av handelsprocedurer (Mörth, 2004:9)(van den Hoven i Lucarelli & Manners, 2006:197)(Young i JCMS, 2007:804).

Singaporefrågorna rör direktinvesteringar, konkurrensrätt samt transparens vid offentliga upphandlingar och förenkling av handelsprocedurer (Seth, 2004:348).

4 Analys

4.1 Analys av empiriskt material

Genom att studera ett antal uttalanden inför ministerkonferenserna i Doha, Cancún och Hong Kong har vi kunnat dra ett antal slutsatser om EU: s egen uppfattning om sin position samt övriga aktörers uppfattning om EU: s roll i Doharundan. Som vi inledningsvis nämner studeras här uttalandena från Indien, Kina och Brasilien som förespråkare för G20 länderna, samt från USA och EU självt. Vår analys av texterna görs utifrån ett antal frågor som vi söker svar på i dessa texter. Frågorna är;

- Hur formulerar sig talaren? Förs en konkret argumentation eller är talet mer allmänt formulerat?
- Hur omnämns jordbruksfrågan?
- På vilket sätt nämns behovet av utveckling och vikten av att hjälpa U-länderna?
- Vilken kritik riktas mot agendan?
- Riktas kritik mot någon specifik aktör?

Vi använder oss av ett slutet förhållningssätt, det vill säga, vi söker svar på dessa ovannämnda frågor som sedan hjälper oss att besvara vår frågeställning om hur EU: s roll har påverkat Doharundan.

4.1.1 Resultat av empiriskt material

I detta stycke presenteras det resultat vi uppnått i läsningen av uttalanden utifrån de frågor vi ställt. Styckeindelningen har gjorts utifrån de olika ministerkonferenserna i Doha, Cancún och Hong Kong och inom dessa stycken behandlas de olika frågor vi ställt. Vad en specifik aktör uttalat inom ramen för våra frågor kan ha utelämnats från genomgången då det saknar relevans för vår analys.

De flesta uttalanden från ministerkonferensen i Doha är allmänt och positivt formulerade. Indien är den enda aktör som för en konkret argumentation för sina ståndpunkter. EU: s uttalande är faderligt manande med en visionär formulering. I samtliga uttalanden tas jordbruksfrågan som en viktig punkt på agendan. EU erkänner i en bisats att det är en svår fråga och att man är beredd att avancera på området. Brasilien anser att det är inom jordbruksområdet som den största obalansen råder och ser handelshinder på detta område som oförenliga med handelsystemet vilket till slut kan skada WTO: s moraliska auktoritet. Indien

understryker u-ländernas beroende av jordbruket och att hinder som dessa länder möter måste försvinna. USA belyser potentialen för fortsatta liberaliseringar av jordbrukshandeln då detta skulle kunna lyfta miljontals människor ut fattigdom. Samtliga aktörer är positiva till utvecklingsaspekten i denna ”utvecklingsrunda”. Indien, Brasilien och USA betonar vikten av särskild och differentierad (SDT) behandling av u-länder. Kina menar att i-länder såväl som u-länder och LDC – länder har tjänat på handelsliberaliseringar. För att gynna u-länderna anser Brasilien att de undantag som är till i-länders fördel måste försvinna. Indien pekar på att den ministerdeklaration som ligger till grund för mötet, är orättvis gentemot u-länder på en mängd områden och att u-ländernas åsikter förbisetts. EU nämner varken utveckling eller utvecklingsländer i någon större utsträckning. På ett ställe dyker ordet utveckling upp och då kopplat till unionens önskan att föra arbetet kring handel, miljö och utveckling framåt. Vad gäller agendan är det endast Indien som uttalat framför kritik. Indien menar att ingen hänsyn tagits till de synpunkter på agendan som u-länderna framfört innan mötet och ser denna gemensamma agenda endast som en formalitet utan reell möjlighet för u-länder att påverka. Det Indien säger sig vilja diskutera är jordbruk och tjänster och anser att en lyckad runda inte är detsamma som en bred, allomfattande runda. Vidare motsätter sig Indien starkt kopplingen mellan handel och arbetsmiljöfrågor, likaså ifrågasätts miljöfrågornas position i WTO. Brasilien säger sig förespråka en omfattande agenda, Kina efterlyser fortsatt analys av kopplingen mellan handel och vissa Singaporefrågor samt den mellan handel och miljö. USA intresse ligger i att öppna marknaderna för jordbruk, industrivaror och tjänster och jämför den egna agendan med u-ländernas. I uttalandet från EU riktas ingen kritik mot dagordningen och ordet agenda nämns aldrig, dock vill man hålla blicken bred och fort börja arbetet. Från samtliga aktörer saknas en uttalad kritik mot någon specifik aktör. USA påpekar i samband med sin önskade agenda att man ser att det finns *andra* som önskar en mer omfattande agenda. EU anklagar i sitt uttalande *vissa delegationer* för att spela på alla andras riskaversion och därigenom försöka tvinga andra att ändra sina positioner.

Under ministerkonferensen i Cancún har tonen i samtliga aktörers uttalanden höjts och formuleringarna har blivit mer konkreta. Brasilien, Indien och Kina uttalar sig alltmer kritiskt och EU talar fortsatt med stora ord och en något nedlåtande attityd. Indien redogör noggrant för sin ståndpunkt på rundans samtliga områden och är oerhört kritiska. Exempelvis kan nämnas ett stycke där Indien ingående redovisar för orsak och verkan kring diverse jordbruksfrågor. För att ytterligare rikta kritik mot jordbrukshinder gör Indien en jämförelse mellan storleken på jordbrukssubventioner och det bistånd som skänks till utvecklingsländer. Även Brasilien utmålar jordbruket som den absolut viktigaste frågan och påtalar de negativa följderna handelshinder har då de skapar beroende på ena sidan och förlust på den andra. Kina är även de kritiska och anser att det rådande dödläget endast kan lösas om i-länder ger löften om eftergifter på jordbruksområdet. EU understryker att man från deras håll har visat en vilja att finna en överenskommelse på området samt påtalar de förslag man formulerat tillsammans med USA. Vad gäller utvecklingsaspekten understrykes från

Brasiliens och Indiens håll att utveckling inte bara kan vara ett retoriskt element utan måste få en mer central roll i rundan med konkreta mål. Kina menar att förhandlingar som syftar till att försäkra ökad tillväxt och utveckling i LDC-länder har misslyckats och hävdar tvärtom att protektionistiska åtgärder vidtagits av i-länderna. EU understryker att rundan kallas utvecklingsrunda och vänder sig mot kritiken om att detta enbart skulle vara retorik. Vidare välkomnas u-ländernas deltagande. Indien kritiserar även i detta uttalande agendan för att vara alltför bred och innehållande frågor som inte direkt berör handel. Brasilien riktar ingen direkt kritik mot agendan men höjer däremot ett varningens finger gentemot den irrelevans man anser hota organisationen samt risken för fragmentering. Kina menar att jordbruket måste finnas med mer centralt i förhandlingarna liksom att u-länders intressen ska prioriteras. EU kritiserar ej agendan men understryker däremot vikten av att nå konkret framgång på en rad tuffa områden; jordbruk- och industritullar samt miljöområdet och Singaporefrågorna. Den kritik som riktas mot särskilda aktörer är fortfarande outtalad från samtliga håll. Indien riktar kritik mot att det är ”vissa utvecklade länder” som sätter agendan. Skarp kritik riktas även mot OECD-länders stöd till inhemskt jordbruk som överstiger bistånd. Kina kritiserar ”vissa i-länder” för att dessa genom handelshinder snarare ökat klyftorna mellan nord och sydländer. I uttalandet kritiseras även de i-länder med höga subventioner, inhemskt stöd och höga tullar som orsaken till dödläget i jordbruksförhandlingarna, vilket även orsakar stillestånd i samtliga förhandlingar. EU riktar varken kritik mot en specifik aktör eller genom att referera till ”andra”, däremot påpekas att organisationen måste undvika att återskapa en nord-sydlig konfrontation.

Brasilien, Kina och USA för i sina uttalanden från ministerkonferensen i Hong Kong en mer konkret argumentation. Brasilien höjer tonläget ytterligare och USA har i förhållande till uttalandet i Doha blivit betydligt mer kritisk. Från USA:s sida finns en tydligare uttalad målsättning för vad man vill uppnå och att tiden för handling är nu. Indien har i viss mån dämpat sitt tonläge och uttalandet är mer allmänt hållet och det tycks finnas en önskan om att avsluta förhandlingsrundan. EU håller även i Hong Kong ett allmänt formulerat tal med en alltmer försvarande ton. Samtliga aktörer konstaterar att jordbruksfrågan är viktig. Brasilien fokuserar nästan enbart på jordbruket som specifik sakfråga och konstaterar att bristen på utveckling orsakats av bristande framgång på jordbruksområdet. Tillsammans med övriga G20 länder framhålls ett gemensamt mål om att avskaffa samtliga hinder för handeln med jordbruksvaror och detta nu. Indien vidhåller fortsatt jordbruket som den mest kritiska frågan och menar att det är inom detta område som u-länder har en komparativ fördel. Kina menar att en lösning kan vara räddningen för miljoner fattiga människor, främst i LDC länderna. USA påtalar det förslag som man lagt fram på jordbruksområdet som syftar till att eliminera exportsubventioner, reducera och så småningom även eliminera inhemska handelshinder. EU konstaterar att minskade subventioner och ökat marknadstillträde är ett måste och påtalar de omfattande jordbruksreformer man börjat implementera. EU framhåller även de erbjudanden som gjorts i förhandlingarna kring exportkonkurrens, marknadstillträde och inhemskt stöd,

eftergifter som unionen anser som ambitiösa. Angående utvecklingsaspekten vidhåller Brasilien, Indien och Kina den linje man tidigare uttryckt och understryker vikten av utveckling för LDC- länderna. USA understryker redan inledningsvis att man måste lyckas med den huvudsakliga uppgiften att genom en öppnare världshandel höja levnadsstandarden för världens befolkning, främst i u-länderna. Det understryks att det finansiella stödet till förenkling av handelsprocedurer måste gå hand i hand med ökat marknadstillträde och eliminerandet av handelsomfördelade subventioner. EU anser att liberaliseringar inom handeln med industrivaror och tjänster kan ha större positiv effekt för både i- och u-länder än motsvarande åtgärder på jordbruksområdet. Produkter från LDC- länder ska befrias från tullar och kvoter, en fråga där EU anser sig ha varit ledande, samt att u-länder ska garanteras SDT. Under ministerkonferensen kritiserar återigen den breda agendan. Brasilien menar att framsteg på andra områden ej kommer att ske så länge som jordbruksfrågan förblir olöst. Indien understryker att det är jordbruksproblematiken som måste lösas för att Doharundan ska anses ha lyckats med utvecklingsmålet. EU eftersträvar fortsatt en ambitiös runda och menar att det är omöjligt att lyckas med en runda som enbart baseras på en fråga. Den enda runda som alla parter kan acceptera är en runda där alla har något att vinna. Vikten av jordbruksfrågan framgår även i den kritik som riktas mot specifika aktörer. Brasilien kritiserar i-länderna för att undvika jordbruksfrågan. Kritik riktas även mot de rika länderna då dessa förväntar sig eftergifter som betalning för åtgärder som de själva borde ha vidtagit långt tidigare. USA påtalar att man har uppmuntrat "andra" att ytterligare öppna upp sina marknader. I samband med att det förslag som USA lagt fram på jordbruksområdet beskrivs nämns även att ett antal "nyckelmedlemmar" vägrar acceptera en balanserad överenskommelse. USA kritiserar uttalat sina handelspartners i Europa och uppmanar dessa att acceptera en lösning som till fullo möter Doharundans krav på ökat tillträde på jordbruksmarknaden. EU påtalar genomgående i uttalandet att "andras" eftergifter ej motsvarar de som EU genomfört. Särskild kritik riktas mot avsaknaden av likvärdiga tillmötesgåenden från u-länder med kapacitet för detta.

4.2 EU: s roll i Doharundan

Det faktum att EU innehar en ledande roll inom WTO är ett accepterat faktum. EU: s självbild är den av en ledare, en pådrivande kraft i förhandlingarna. Efter det fatala misslyckandet vid ministerkonferensen i Seattle 1999 var det många som var kritiska mot att inleda en ny runda. Att det så tillslut blev fallet i Doha 2001, var till största del EU: s förtjänst. EU kan alltså anses ha haft den ledande rollen i det skede att en ny runda kom till stånd samt att förhandlingar fortsatt. Detta stämmer väl överens med den definition vi valt utifrån Elgströms studie, om en aktiv och initiativtagande aktör. Men EU har flera roller i WTO bland annat som normexportör och talesman för tredje världen. Vid sidan om ledarrollen är

det dock rollen som försvarare av egna intressen, främst vad gäller jordbrukspolitiken, som ständigt stått i konflikt med EU: s roll som ledare.

I detta stycke beskriver vi de roller EU har i Doharundan utifrån en kronologisk genomgång av rundan och dess sakfrågor. Detta för att i uppsatsens slutfas besvara vår frågeställning; Hur har EU: s roll påverkat utvecklingen i Doharundan? Med utveckling menar vi här att röra sig i någon riktning, framåt såväl som bakåt. EU: s roll avser det ”mönster av förväntat eller korrekt uppförande” som speglas av EU: s uppfattning och andras uppfattningar och förväntningar.

EU iklädde sig rollen som ledare redan vid tiden för WTO: s bildande. Traditionellt kan EU tillsammans med USA ses som föregångare och företrädare inom världshandeln men inom WTO står EU i en klass för sig. Försöket att i Seattle starta en ny runda misslyckades delvis på grund av skarp kritik mot WTO från icke-statliga organisationer samt de våldsamma demonstrationer som omgav mötet. Även det som skulle diskuteras under mötet var föremål för het debatt. Tillsammans med Japan ville EU bredda agendan och anklagades därför av bland annat USA för att undvika att tala om jordbruket (Senior Nello, 2005:352). Efter det att förhandlingarna bröt samman var det återigen EU som drev på för att få till stånd en ny runda (Kerremans i Elgström & Smith, 2006:181). U-länders krav hade fått EU att börja visa ett stöd för tredje världen och vid ministerkonferensen i Doha 2001 startades så Doha utvecklingsrundan. I deklARATIONEN om den nya WTO-rundan klargjordes att utvecklingsländer och utvecklingsfrågor skulle stå i centrum för förhandlingarna (Nordström & Reiter i Reiter & Jönsson, 2002:215). Gamla motsättningar hade lagt sig men fanns i högsta grad kvar. Redan i Indiens första uttalande i rundan kritiserades dagordningen för att vara orättvis och helt ha bortsett från u-ländernas agendaförslag. Indien riktade särskild kritik mot förslaget att driva förhandlingar rörande arbetsmiljöfrågor och miljö, två av EU: s hjärtefrågor (Mörth, 2004:1).

“We firmly oppose any linkage between trade and labour standards [...]. Similarly, on environment we are strongly opposed to the use of environmental measures for protectionist purposes and to imposition of unilateral trade restrictive measures. We are convinced that the existing WTO rules are adequate to deal with all legitimate environmental concerns. We should firmly resist negotiations in this area which are not desirable, now or later. We consider them as Trojan horses of protectionism.”(Indien i Doha 2001).

EU förespråkade en bred agenda, som förutom förhandlingar bland annat rörande tjänster, industrivaror, jordbruk och TRIPS, även innehöll frågor rörande arbetsmiljö, miljö och Singaporefrågorna. Många av dessa frågor driver EU ser vi som ett tecken på att EU tar rollen som normexportör.

Gällande införandet av TRIPS på dagordningen, övergav EU den tidigare hållningen av att försvara ekonomiska intressen och gick emot den egna läkemedelsindustrin för att stötta u-ländernas krav (van den Hoven i Lucarelli & Manners, 2006:191). Beträffande TRIPS anser sig EU ha haft en medlarroll angående mellan USA och u-länderna (Ahnliid i Reiter & Jönsson, 2002:110).

Beträffande Singaporefrågorna beslutades att inga förhandlingar skulle ske förrän 2003, och först då alla medlemmar var överens (Nordström & Reiter i Reiter & Jönsson, 2002:215). EU anklagades återigen för att genom breddande av agendan undvika liberaliseringar av jordbrukshandeln (Senior Nello, 2005:355). I EU: s uttalande i samband med Dohakonferensen 2001 underströks att det var av största vikt att reella resultat uppnåddes i Doha, för att visa kritikerna att WTO fyller en viktig funktion. Det går att utläsa en viss irritation över att det när förhandlingarna väl inleddes började ställas krav främst från många u-länder på en förändring av dagordningen. En smidigt genomförd förhandlingsrunda med ett brett fokus på bland annat normativa värden hade kunnat ge EU en mycket positiv ledarroll, främst kanske i ögonen på civilsamhällets stora globaliseringskritiker. Dock ses EU: s förespråkande av dessa normativa värden med stor skepsis och i de uttalanden vi studerat är Indien den främste kritikern vilket vi exemplifierat ovan med ett citat från Cancúnkonferensen där Indien starkt ifrågasätter vissa frågor. Detta ser vi som ett tecken på att rollen som normexportör står i konflikt med ledarrollen.

Under 2003 nåddes en överenskommelse mellan EU: s medlemmar om att reformera CAP. Förändringen gjordes i syfte att minska överproduktionen av jordbruksvaror. Reformen ansågs viktig dels för unionens framtida utvidgning samt för fortsatta förhandlingar inom WTO (Senior Nello, 2005:234ff). Inför det kommande mötet i Cancún lade EU och USA i augusti 2003 fram ett förslag rörande jordbruksförhandlingar (van den Hoven i Lucarelli & Manners, 2006:195). Mellan 2001 och 2003 gjordes framsteg på TRIPS, ett område där EU anser sig ha haft en medlande roll mellan USA och u-länderna (Ahnlid i Reiter & Jönsson, 2002:110). Detta ser vi som ett tydligt tecken på att EU uppfattar sig själv rollen som ledare.

Vid ministerkonferensen i Cancún bröt förhandlingarna samman och rundan var nära att kollapsa. Anledningen till förhandlingarnas sammanbrott var till stor del oförmågan att nå enighet om agendan särskilt vad gällde Singaporefrågorna. EU: s försök att nå framgång rörande dessa, trots andras ovilja att förhandla, ansågs som ett försök att slippa tala om jordbruket (Senior Nello, 2005:355). Både drivandet av Singaporefrågorna samt oviljan att förhandla om jordbruket visar återigen hur EU har en roll som försvarare av egna ekonomiska intressen. G20-länderna framförde gemensamma ståndpunkter och lyckades därmed påverka maktbalansen inom WTO. Från Brasiliens och Indiens uttalande avläses en skarp kritik om att utvecklingsaspekten i rundan endast är ett retoriskt element och de menar att utveckling måste få en mer central roll i rundan med konkreta mål. Detta påstående gavs inget konkret bemötande från EU utan istället välkomnades u-länderna med en liten klapp på huvudet. I EU: s uttalande framställs det att u-länders deltagande är tillräckligt för att uppfylla rundans utvecklingsaspekt.

“Cynics say that this is simply post-Seattle spin, a wolf masquerading in sheep's clothing, the re-branding of a discredited process. If so, I wonder why developing countries have entered into the process with such energy and commitment, something which I welcome with great enthusiasm.”(EU i Cancún 2003)

Uttalanden från G20 länderna understryker vikten av en lösning på jordbruksområdet för fortsatta förhandlingar. Den reform av CAP som EU påtalar i sitt uttalande bemöts ej i övriga aktörers tal. Detta tolkar vi som att G20 länderna ej ansåg reformen som relevant. Kina understryker att dödläget endast kan lösas om i-länder ger löften om eftergifter på jordbruksområdet. Året därpå följde ett möte i Genève då det beslutades att fortsätta förhandlingar rörande endast en av de fyra Singaporefrågorna; den om handelsförenklande procedurer (WTO: s hemsida). Till detta bidrar EU gärna och senast i november 2007 meddelades att unionen skänkt 500 000 euro till WTO: s fond för förenkling av handelsprocedurer (EU kommissionens hemsida).

I uttalanden från ministerkonferensen i Hong Kong talar G20 länderna och USA i princip enbart om jordbruket. Den enda övriga sakfråga som samtliga parter tar upp är gällande SDT. Detta är den överenskommelse om att u-länder ska befrias från vissa liberaliseringskrav och tillåtas uppfostringstullar samt större tidsmarginaler för implementering av fattade beslut. Inför ministerkonferensen i Hong Kong hade man nått ett historiskt genombrott och i uttalanden från mötet talar samtliga aktörer varmt om detta beslut. EU anser sig ha haft en ledande roll i förhandlingarna kring denna fråga och tar här rollen som en talesman för tredje världen.

”All developed countries should commit to providing duty- and quota-free access to all products from all least-developed countries. Those advanced developing countries in a position to do so should make the same commitment. Europe has led [författarnas understrykning] on this. I welcome those deciding to do the same” (EU i Hong Kong 2005).

Den viktigaste frågan var dock jordbruket. Brasilien och Indien menade att framsteg på andra områden ej kommer ske så länge jordbruksfrågan förblir olöst. EU förespråkade fortsatt en ambitiös agenda och menade att det är omöjligt att lyckas med en runda som enbart baseras på en fråga. Från USA riktades uttalad kritik mot EU;

“Again, I join other countries in the developed and developing world in calling for our trading partners in Europe to agree to a global formula that truly meets the Doha requirement of substantial improvement in market access.” (USA i Hong Kong 2005)

Av USA: s uttalandena kan vi tolka att den egna rolluppfattning är den av en ledare då de innehåller visionära formuleringar och ett värnande om tredje världens intressen. Därmed anser vi att man ej till fullo uppfattar EU som ledare. Mötet i Doha ägde rum bara månaden efter attackerna mot World Trade Center i New York 2001, något som självklart präglade mötet i sin helhet och USA: s deltagande i synnerhet. Vi tror att detta har haft stor en stor inverkan på det faktum att USA ej längre är WTO: s främsta ledare. En ytterligare anledning till att EU har kunnat överta ledarrollen kan eventuellt stå att finna i den makt som

EU på grund av sin storlek besitter inom organisationen. EU har alltid ett 27 röster starkt stöd för sin linje, USA har endast en röst.

Diskrepansen mellan EU: s självbild och den syn andra aktörer har på unionens roll inom WTO leder främst till ett trovärdighetsproblem för EU. Det är svårt att se unionens utspel som något annat än ett försök att värna om sina egna intressen trots att mycket av retoriken i uttalandena berör ämnen som EU anser viktiga främst för u-länderna och uttrycker en önskan om samma rättigheter för alla stater, även de minst utvecklade. Många aktörer anser dock att EU: s breda agenda är ett försök att undvika att tala om jordbrukspolitiken och betraktar frågor rörande arbetsmiljö, konkurrens, investeringar, offentlig upphandling och miljöns plats inom WTO med stor skepsis. EU: s önskan att driva denna breda agenda kan ses i många aspekter. Främst måste man komma ihåg att det är kommissionen som för EU: s talan i WTO och företräder unionens samtliga medlemsländer. Medlemsstaterna måste först enas internt om en gemensam linje som sedan presenteras i WTO, vilket leder till ett kompromissande i sakfrågor. Inför Doharundan blev kompromissen en allomfattande runda. ”*Alla medlemsländers viktiga frågor fogades till kravlistan bakom vilken alla kunde samlas*” (Ahnliid i Reiter & Jönsson 2002:106)

Vi väljer att betrakta ledarrollen som EU: s tydligast framträdande roll i rolluppsättningen, detta då det är den egna uppfattningen samt den som delas av andra. Från Elgströms intervjuer framgår att ”*The EU is described as a ‘key player’ and as ‘pivotal’. Without the support of the EU, nothing happens in trade negotiations.*” (Elgström, 2006:23). Den roll som vi främst anser spegla andras uppfattning är EU som försvarare av egenintresse. Redan när vi med litteraturens hjälp tog en första titt på världshandeln och förhandlingarna inom GATT och WTO blev det snabbt tydligt att jordbruket ofta är en orsak till konflikt. Doharundan har gång på gång varit nära att bryta samman på grund av jordbruket vilket även var fallet under Uruguayrundans sju år av förhandlingar (Senior Nello, 2005:351). Redan i rundans inledningsfas vägrade EU att göra några åtaganden för att avskaffa exportsubventioner, en åsikt man vidhöll vid Dohamötet (van den Hoven i Lucarelli & Manners, 2006:190).

Även i läsandet av uttalandena framgår tydligt att jordbruket skapar konflikt. Vi upplever dessa uttalanden som ett skådespel med hela världen som publik. EU hyser en ovilja att tvätta sin byk offentligt och undviker att i större utsträckning uttala sig i jordbruksfrågan. Det är först när övriga WTO-medlemmar och åskådare ställer sig upp och kräver konkreta resultat som EU ger frågan ett ordentligt erkännande. Likaså ser Brasilien, Indien och Kina arenan som en möjlighet att i strålkastarljuset framföra G20-ländernas talan. Möjligtvis skiljer sig EU: s tonläge och roll något mellan den officiella position som visas upp vid dessa tillfällen samt under de mer slutna förhandlingar där världens intresse generellt är ganska svagt.

Roller som försvarare av jordbrukspolitiken strider mot EU: s ambitioner att vara en ledare och då dessa dominerande rolluppfattningar är inkompatibla uppstår en rollkonflikt. Denna konflikt leder i EU: s fall till en motsägelsefull handelspolitik. I rollen som ledare går man i täten för Doha utvecklingsrunda men som försvarare av CAP vägrar man in i det längsta att förhandla om den fråga som

utvecklingsländerna anser vara viktigast. En rollkonflikt kan leda till en faktisk förändring av politiken men detta har ännu ej skett.

Under arbetets slutskede står vi något konfunderade och undrar vad EU vill. Varför starta en runda, och framförallt varför vara drivande i denna, då man vet att det som ligger på allas läppar är frågan som EU in i det längsta försvarar; den gemensamma jordbrukspolitiken. EU startar Doharundan för att föra den egna dagordningen och tvingas acceptera förhandlingar och eftergifter rörande CAP för att uppnå en förbättrad förhandlingsposition. Det vore omöjligt att få tillbaka u-länderna till förhandlingsbordet om deras kärnfrågor avgjorts tidigare till deras fördel. Om fullständiga eftergifter görs har man ej längre något att kohandla med. Dock har vissa eftergifter gjorts under Doharundans gång. Att EU gjort uppoffringar på jordbruksområdet till förmån för u-länderna kan uppfattas utifrån ledarrollens ständiga försök att uppmuntra till fortsatta förhandlingar. I detta avseende anser vi att EU har lyckats i sin ledarroll, men bristen på fullständiga eftergifter på jordbruket har hindrat Doharundans utveckling i reella steg framåt.

Ledarskapsrollen hindras av inkonsekvens då man förespråkar frihandel och liberalisering inom WTO, men på detta område agerar protektionistiskt. Av Elgströms studie framgår; *"According to my interviewees, it will be impossible for the EU to play a real leadership role in the WTO as long as it carries the luggage of agricultural protectionism"* (Elgström i JMCS, 2007:959).

De återkommande försöken att bredda agendan kan tolkas i ljuset av att man på grund av sin starka position inom WTO önskar behandla den egna agendan i ett forum där man har möjlighet att påverka. WTO är och har alltsedan organisationens början varit en viktigt arena där EU haft möjlighet att demonstrera sin makt. Van den Hoven påtalar att WTO är ett viktigt forum för EU då han menar att unionens inflytande i internationella relationer är begränsad och fortsätter *"As a result, trade policy has become a kind of foreign policy through which the EU can project its own values and principles on the world stage."* (van den Hoven i Luccarelli & Manners, 2006:186). Även aktörer inom WTO anklagar EU för att försöka använda organisationen som en "Global Government".

"WTO is not a global government and should not attempt to appropriate to itself what legitimately falls in the domain of national governments and Parliaments. WTO's core competence is in international trade and we would strongly urge that it stays that way" (Indien i Doha 2001)

5 Slutsats och avslutning

EU är i WTO en viktig aktör med mycket makt på grund av dess 27 mandat starka röst. EU kan anses ha haft den ledande rollen i det skede att en ny runda kom till stånd samt att förhandlingar fortsatt. I detta avseende har rundan gått framåt. Under årens och rundans gång blir dock EU: s roll som ledare alltmer ifrågasatt i det att man ständigt försvarar egna intressen.

Ledarrollen har även inneburit att EU fört upp nya frågor på agendan vilket varit både positivt och negativt. EU har som normexportör lyckats få med miljö på dagordningen men misslyckats i försöket att driva arbetsrelaterade frågor inom WTO. Som talesman för tredje världen har EU varit ledande för att beslut rörande SDT fattades samt som medlare i konflikten om TRIPS. Ständigt strider dock försvarandet av egna intresset på jordbruksområdet emot denna ledarroll. Denna rollkonflikt leder till att EU för en motsägelsefull handelspolitik som gör att Doharundan ej går framåt utan gång på gång hotas av kollaps.

Vår frågeställning i denna uppsats är; Hur har EU: s roll påverkat utvecklingen i Doharundan? Vår slutsats blir därmed att EU: s roll som försvarare av den egna jordbrukspolitiken har förhindrat framsteg i Doharundan.

Resultatet från Hong Kong blev en text om att avskaffa exportstöd inom jordbruksområdet senast 2013. Inga ministerkonferenser har hållits sedan dess utan parterna har enbart träffats för förhandlingar vid mindre möten. Sommaren 2006 konstaterades att ingen överenskommelse fanns inom räckhåll och WTO: s generaldirektör, Pascal Lamy, valde därför att skjuta upp Doharundan.

Under sommaren 2007 möttes Indien, Brasilien, USA och EU för att försöka komma ur de låsta positionerna, dock utan framgång. EU och USA menar att detta berodde på Brasilien och Indiens vägran att ändra sina positioner rörande en sänkning av industritullar. Brasilien och Indien menar att misslyckandet berodde på USA och EU: s otillräckliga eftergifter på jordbruksområdet (Regeringens hemsida).

I uppsatsens slutfas kan vi inte annat än konstatera att detta område är svåröverskådligt. Att få en fullständig bild av EU som aktör i WTO är svårt och troligtvis omöjligt inom ramen för en B-uppsats. EU: s roll i organisationen är komplex och stundtals motsägelsefull. Under arbetets gång dyker ständigt intressanta sakfrågor och fenomen upp, både vad gäller EU som mellanstatligt organ i en global institution såväl som inom WTO som organisation. Ett område vi gärna fördjupat oss i är förhandlingsprocessen. Även om området inte blir föremål för vår egen framtida forskning så kommer vi fortsatt följa utvecklingen med intresse.

6 Referenser

Litteratur

- Aggestam, Lisbeth, 2004. *A European Foreign Policy, Role Conceptions and the politics of Identity in Britain, France and Germany*. Akademitryck AB: Edsbruk.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Andra upplagan. Studentlitteratur: Lund.
- Elgström, Ole, 2006. *Leader or Foot-Dragger? Perceptions of the European Union in Multilateral International Negotiations*. SIEPS: Stockholm
- Elgström, Ole & Smith, Michael, 2006. *The European Union's Role in International Politics. Concepts and Analysis*. Routledge: Oxon.
- Elgström, Ole & Jönsson, Christer, 2005. *European Union Negotiations. Processes, Networks and Institutions*. Routledge: Oxon
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, 2006. *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Norstedts Juridik AB: Stockholm.
- Reiter, Joakim & Jönsson, Christer, 2002. *Handelspolitik i Förändring. Organisation och förhandling i Sverige, EU och WTO*. SNS förlag: Stockholm.
- Senior Nello, Susan, 2005. *European: Economics, Policies and History*. McGraw-Hill Education: Berkshire.
- Seth, Torsten, 2004. *WTO och den internationella handelsordningen*. Studentlitteratur: Lund.
- Van den Hoven, Adrian, 2006. *European Union regulatory capitalism and multilateral trade negotiations*, i Lucarelli, Sonia & Manners, Ian *Values and Principles in European Union Foreign Policy*. Routledge: Oxon.

Artiklar

- Elgström, Ole, 2007. "The European Union as a Ledare in International Multilateral Negotiations a problematic aspiration?", *International Relations* nr 21, s. 445-457.
- Elgström, Ole, 2007. "Outsiders' perception of the European Union in International Trade Negotiations", *Journal of Common Market Studies*, nr 4, s. 949-967.
- Young, Alasdair R, 2007. "Trade Politics Ain't What It Used to Be: The European Union in the Doha Round", *Journal of Common Market Studies*, nr 4, s. 789-811.

Hemsidor

Citat från WTO: s hemsida,

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr00_e.htm

Om WTO,

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm

Om Doharundan,

http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dohaexplained_e.htm

Doharundans överenskommelser gällande jordbruk,

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.htm

Uttalanden från ministerkonferensen i Doha,

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/min01_statements_e.htm

Uttalanden från ministerkonferensen i Cancún,

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_e.htm

Uttalanden från ministerkonferensen i Hong Kong,

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min05_e/min05_e.htm

EU kommissionens hemsida,

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/facilitation/pr051107_en.htm

Regeringens hemsida,

<http://www.regeringen.se/sb/d/6396/a/58105>

Rapporter

Mörth, Ulrika, 2004. *The EU as a Normative Power in the WTO(?)*. Score rapportserie 2004:10. Stockholms centrum för rapporter om offentlig sektor.